Bosch & van Rijn
Franz-Lisztplantsoen 220
3533 JG Utrecht
030 – 677 6466

Auteurs
L. van Broekhuizen
S. Schouten

Opdrachtgever
Gemeente Nijkerk
Postbus 1000
3860 BA Nijkerk

Uitnodigingskader windenergie Nijkerk

2025

Uitnodigingskader windenergie Nijkerk

2025

Datum	12 november 2025
Versie	0.3 (concept)
Auteur	Ludo van Broekhuizen Stijn Schouten
Tweede lezer	Duco van Dijk

Bosch & Van Rijn
Franz-Lisztplantsoen 220
3533 JG Utrecht

Tel: 030-677 6466
Mail: info@boschenvanrijn.nl
Web: www.boschenvanrijn.nl

© Bosch & van Rijn 2025
Behoudens hetgeen met de opdrachtgever is overeengekomen, mag in dit rapport vervatte informatie niet aan derden worden bekendgemaakt. Bosch & Van Rijn BV is niet aansprakelijk voor schade door het gebruik van deze informatie

Inhoudsopgave

HOOFDSTUK 1 INLEIDING 3
1.1 Windenergie in Nijkerk 3
1.2 Wat is het uitnodigingskader? 3
1.3 Toepassingsbereik van het uitnodigingskader 4
1.4 Totstandkoming uitnodigingskader 4
1.5 Toelichting milieunormen 5

HOOFDSTUK 2 RUIMTELIJKE POTENTIE 6

HOOFDSTUK 3 EISEN AAN INITIATIEVEN 9

HOOFDSTUK 4 KADERS VOOR INITIATIEFNEMERS 10
4.1 Hoe is een initiatiefnemer georganiseerd? 10
4.2 Gedragscode acceptatie & participatie windenergie op land 10
4.3 Opruimplicht 10

HOOFDSTUK 5 KADERS VOOR LANDSCHAPPELIJKE INPASSING 11
5.1 Belangrijkste waarden in het gebied 11
5.2 Kaders voor windturbines 13

HOOFDSTUK 6 KADERS VOOR MILIEUNORMEN 14
6.1 Geluid 14
6.2 Slagschaduw 15
6.3 Obstakelverlichting 15
6.4 Afstandsnorm 16

HOOFDSTUK 7 KADERS VOOR PARTICIPATIE 17
7.1 Projectparticipatie 17
7.2 Financiële participatie 19

HOOFDSTUK 8 KOPPELKANSEN MET ZONNEPARKEN EN BEDRIJVENTERREINEN 22

HOOFDSTUK 9 SELECTIE VAN INITIATIEVEN EN PROCEDURE 23
9.1 Voorwaarden 23
9.2 Selectie van initiatieven 23
9.3 Vervolgproces 23

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Windenergie in Nijkerk

In de RES 1.0 Foodvalley is een doelstelling opgenomen voor de gemeente Nijkerk om 0,038 TWh aan duurzame energieopbrengst te realiseren in 2030. Deze energieopbrengst heeft de gemeente vertaald naar twee windturbines. Om invulling te geven aan de energiedoelstellingen heeft de gemeente Nijkerk twee zoekgebieden aangewezen voor de ontwikkeling van windenergie. Bosch & van Rijn heeft eind 2024 een ruimtelijk haalbaarheidsonderzoek[1] uitgevoerd waarin de ruimtelijke potentie binnen deze zoekgebieden in kaart is gebracht, rekening houdend met de landelijke ontwerpnormen voor milieueffecten van windturbines.

1.2 Wat is het uitnodigingskader?

Dit uitnodigingskader biedt duidelijkheid aan initiatiefnemers over de voorwaarden waaraan voorstellen voor windenergie in de gemeente Nijkerk moeten voldoen. Om windenergie planologisch mogelijk te maken zal het omgevingsplan moeten worden gewijzigd of moet ervan worden afgeweken middels een buitenplanse omgevingsplanafwijking (BOPA). In beide gevallen is de gemeente het bevoegd gezag. Daarom is het belangrijk dat er een goede samenwerking is tussen initiatiefnemers en de gemeente om afspraken te kunnen maken over de inpassing van windturbines.

Dit uitnodigingskader is gebaseerd op het reeds uitgevoerde ruimtelijk haalbaarheidsonderzoek, de opdracht van de gemeenteraad om eenduidig windbeleid vast te stellen en input van de klankbordgroep. Het uitnodigingskader bevat voorwaarden voor:

- Initiatiefnemers
- Landschappelijke inpassing
- Milieunormen
- Participatie

Daarnaast geeft het een overzicht van de te doorlopen procedures bij de ontwikkeling van een windproject. Zo weten initiatiefnemers, belanghebbenden en projectomgeving waar ze aan toe zijn en wat de gemeente Nijkerk van ze verwacht.

[1] Haalbaarheidsonderzoek windenergie (Bosch & van Rijn, 2 december 2024)

1.3 Toepassingsbereik van het uitnodigingskader

Dit uitnodigingskader is van toepassing op grootschalige windturbines, met een tiphoogte van 150 m of hoger. Initiatieven voor kleinere windturbines binnen de eerder aangewezen zoekgebieden voor windturbines in de Omgevingsvisie 1.0[2] kunnen worden voorgelegd aan de gemeente. Hiervoor zal de gemeente per geval beoordelen of plaatsing van windturbines aanvaardbaar is. In elk geval geldt dat deze kleinere turbines niet belemmerend mogen werken voor de grootschalige turbines waar dit uitnodigingskader op van toepassing is.

1.4 Totstandkoming uitnodigingskader

De omstandigheden waarbinnen de gemeente Nijkerk haar windbeleid kan vaststellen zijn de afgelopen periode gewijzigd. Er zijn landelijke milieunormen voor windturbines aangekondigd (toegelicht in paragraaf 1.5). Daarnaast is de provincie Gelderland voornemens haar beleid aan te scherpen: Provinciale Staten hebben ingestemd met een minimale afstandsnorm van tweemaal de tiphoogte tussen windturbines en 'geluidsgevoelige objecten' zoals woningen. Deze wijziging ten tijde van schrijven van dit uitnodigingskader moet nog worden opgenomen in de provinciale Omgevingsverordening.

De gemeente Nijkerk volgde eerder het spoor om met een Plan-MER verschillende locaties in combinaties met verschillende afmetingen van windmolens af te wegen. Aangezien de gewijzigde omstandigheden zorgen voor een forse beperking van de plaatsingsruimte, zoals is aangetoond in het haalbaarheidsonderzoek, is een dergelijke aanpak niet zinvol meer.

Daarom is gekozen om voor de overgebleven zoekgebieden voor windenergie dit uitnodigingskader op te stellen. Bij het samenstellen van het uitnodigingskader heeft de gemeente ook aan de Klankbordgroep Windenergie gevraagd om mee te denken. Deze klankbordgroep bestaat uit bewoners en meerdere belangenorganisaties, die ook al in het voortraject betrokken waren. Op basis van de input van de klankbordgroep wordt een verslag gemaakt. Dit verslag wordt meegestuurd naar de gemeenteraad voor de beoordeling of het uitnodigingskader wordt vastgesteld.

Ook is bij het opstellen van de voorwaarden relevante informatie uit het eerdere Plan-MER-proces benut. Zo is er een concept Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD)[3] opgesteld. Tijdens de terinzagelegging van deze NRD zijn zienswijzen ingediend. De gemeente heeft op de zienswijzen gereageerd met een zienswijzennota[4]. De zaken uit deze documenten die relevant zijn voor het uitnodigingskader zijn meegewogen bij het opstellen.

2 Omgevingsvisie (1.0) Gemeente Nijkerk 2040 | Nijkerk
3 Notitie Reikwijdte en Detailniveau
4 https://nijkerk.bestuurlijkeinformatie.nl/Document/View/7c8934b0-44f9-4dca-8e94-124281956019

1.5 Toelichting milieunormen

Landelijk geldende milieunormen voor windturbines voor geluid, slagschaduw en veiligheid waren voorheen opgenomen in het Activiteitenbesluit milieubeheer. Echter, omdat voor het Activiteitenbesluit geen milieueffectrapport was opgesteld, zijn deze normen door de Raad van State buiten toepassing verklaard voor windturbineprojecten die vallen onder bijlage II van de Europese MER-richt-lijn3 (windparken van drie of meer windturbines). Inmiddels heeft het Rijk de benodigde plan-MER uitgevoerd[5]. Daaruit zijn in concept nieuwe windturbinebepalingen voortgekomen. De nieuwe normen zijn nog niet vastgesteld. Ten tijde van het schrijven van dit document is nog niet bekend wanneer de nieuwe normen worden vastgesteld en van kracht worden.

Totdat de nieuwe normen zijn vastgesteld, geldt voor windparken van drie of meer windturbines dat het bevoegd gezag een lokaal normenkader dient op te stellen, waaraan een ontwikkeling getoetst wordt. Voor windprojecten van één of twee windturbines zijn de landelijke normen zoals beschreven in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) en het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) nog wel van kracht. Hiervoor hoeven daarom geen lokale normen te worden opgesteld.

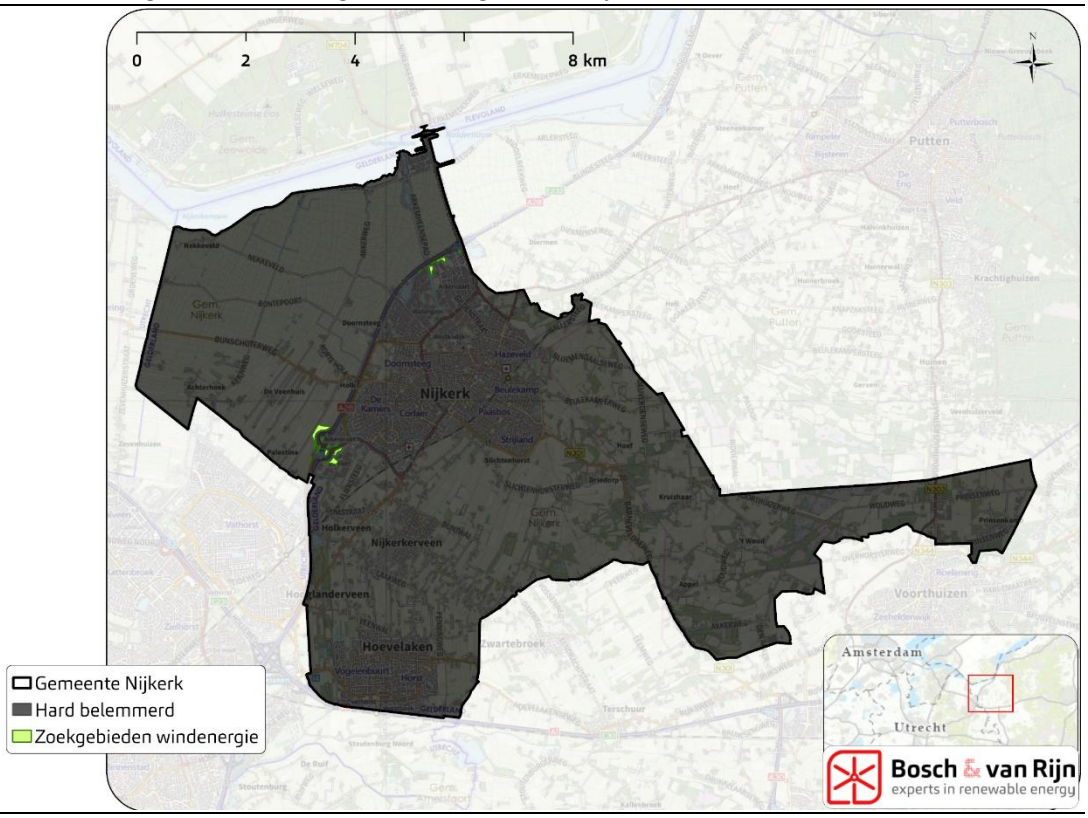
Aangezien de gemeente Nijkerk wil aansluiten bij de landelijke ontwerpnormen en deze normen het ontwikkelen van windparken van meer dan twee turbines waarschijnlijk onmogelijk maken (zie Hoofdstuk 2 Ruimtelijke potentie) is het opstellen van lokale normen niet aan de orde.

[5] https://www.platformparticipatie.nl/windturbinesleefomgeving/default.aspx

Hoofdstuk 2 Ruimtelijke potentie

In het Haalbaarheidsonderzoek windenergie (Bosch & van Rijn, 2 december 2024) zijn voor de gemeente Nijkerk de ruimtelijke mogelijkheden voor grootschalige windturbines van maximaal 240 meter tiphoogte in kaart gebracht. Dit resulteerde in beperkte plaatsingsruimte. Door kleinere formaten windturbines (tiphoogte 150 meter) te onderzoeken ontstond er iets meer ruimte. Deze analyses resulteerden in twee zoekgebieden voor windturbines binnen de gemeente Nijkerk langs de A28. We noemen deze zoekgebieden “zoekgebied noord” en “zoekgebied zuid”. De zoekgebieden sluiten aan op de gebieden zoals ze zijn aangeduid in de Omgevingsvisie 1.0. De zoekgebieden voor een tiphoogte vanaf 150 meter zijn in Figuur 1 weergegeven. Wanneer er sprake is van grotere windturbines worden de zoekgebieden kleiner. Details over het bepalen van deze zoekgebieden zijn te lezen in het Haalbaarheidsonderzoek.

Figuur 1 **Zoekgebieden windenergie binnen de gemeente Nijkerk.**

Voor initiatieven voor windturbines geldt dat de voet van de turbines binnen het zoekgebied moet liggen. Toegangswegen, kraanopstelplaatsen en andere ruimtelijke ontwikkelingen die bij de windturbines horen mogen ook buiten het zoekgebied liggen. De grenzen van het zoekgebied voor windmolens van 240 meter

tiphoogte zijn bepaald op basis van een afstand van (1) 240 meter tot hoogspanningsleidingen en gasleidingen, (2) 500 meter tot woningen, (3) 80 meter tot natuurwaarden (N2000, GNN & weidevogelgebied) en (4) 80 meter tot overige panden.

De grenzen voor de ondergrens van de bandbreedte zijn op eenzelfde wijze bepaald voor windmolens met een tiphoogte van 150 meter. Hiervoor geldt een afstand van (1) 150 meter tot hoogspanningsleidingen en gasleidingen, (2) 400 meter tot woningen, (3) 50 meter tot natuurwaarden (N2000, GNN & weidevogelgebied) en (4) 50 meter tot overige panden.

Nieuwe initiatieven voor windturbines dienen binnen hierboven gestelde beschikbare ruimte gerealiseerd te worden. In Figuur 2 en Figuur 3 zijn detailkaarten weergegeven van respectievelijk zoekgebied noord en zoekgebied zuid.

Figuur 2 **Zoekgebied noord: belemmerd gebied (grijs), technische ruimte voor windturbines tot 150 m tiphoogte (oranje) en technische ruimte voor windturbines tot 240 m tiphoogte.**

Figuur 3 **Zoekgebied zuid: belemmerd gebied (grijs), technische ruimte voor windturbines tot 150 m tiphoogte (oranje) en technische ruimte voor windturbines tot 240 m tiphoogte.**

Hoofdstuk 3 Eisen aan initiatieven

In dit document zijn de kaders beschreven waar een initiatief aan moet voldoen. Op basis van deze kaders kunnen initiatiefnemers initiatiefvoorstellen indienen. Een initiatiefvoorstel bestaat uit ten minste de volgende onderdelen:

- Een ondertekende verklaring van initiatiefnemers, waarin de intentie voor deelname aan een initiatief en de acceptatie van het uitnodigingskader worden beschreven.
- Een plankaart, inclusief toelichting, met te benutten grondposities en beoogde locatie van windturbines.
- Een participatieplan op hoofdlijnen.

In deze documenten wordt beschreven op welke manier concreet invulling gegeven wordt aan de kaders voor de initiatiefvoorstellen. Het voorstel wordt voorgelegd aan de gemeente, die toetst of alle noodzakelijke stukken aanwezig zijn. Eventueel kan de gemeente om aanvullingen vragen. Als een aanvraag op voorhand al niet voldoet aan de locaties zoals genoemd in het uitnodigingskader wordt de aanvraag niet in behandeling genomen.

Hoofdstuk 4 Kaders voor initiatiefnemers

4.1 Hoe is een initiatiefnemer georganiseerd?

Een initiatiefnemer moet bestaan uit een consortium van één of meer ontwikkelaars en één of meer coöperaties. De ontwikkelaar dient aantoonbare ervaring te hebben met de ontwikkeling van windprojecten. De coöperatie vertegenwoordigt de omwonenden rond de windturbines en zorgt ervoor dat lokaal eigendom en zeggenschap gewaarborgd zijn. Hoofdstuk 7 van dit uitnodigingskader gaat nader in op de kaders voor participatie en lokaal eigendom.

Daarnaast moeten de grondeigenaren van de benodigde grondposities bereid zijn hun grond beschikbaar te stellen voor het betreffende initiatief. Hiervoor volstaat een intentieverklaring van tenminste de helft van de benodigde grondposities. Zo krijgen de overige grondeigenaren nog tijd om zich aan te sluiten tijdens de verdere uitwerking van het initiatief.

4.2 Gedragscode acceptatie & participatie windenergie op land

Van initiatiefnemers wordt gevraagd dat zij handelen conform de Gedragscode Acceptatie & Participatie Windenergie op land. Deze is opgesteld door Greenpeace, Milieudefensie, NedZero (voorheen NWEA), Natuur & Milieu, de Natuur- en Milieufederaties, de NLVOW en EnergieSamen om de acceptatie van windenergie te versterken door eenduidige afspraken te maken over hoe de omgeving moet worden betrokken bij plannen voor nieuwe windturbines.

4.3 Opruimplicht

De initiatiefnemer dient duidelijk te maken welke bouwmaterialen er gebruikt worden en welke stoffen er vrij kunnen komen tijdens de bouw- en gebruiksfase van de windturbines.

Tevens dient de initiatiefnemer voor start bouw van een windturbine een plan aan te leveren waarin staat beschreven hoe er met de vrijkomende materialen wordt omgegaan bij einde levensduur. Denk hierbij o.a. aan aspecten rondom verwijderen en recyclen van de onderdelen van de windturbine en de bekabeling. Dit moet worden geregeld in de anterieure overeenkomst (AOK), die wordt gesloten tussen de ontwikkelaar en de gemeente. Hierbij wordt een bedrag gereserveerd voor ontmanteling.

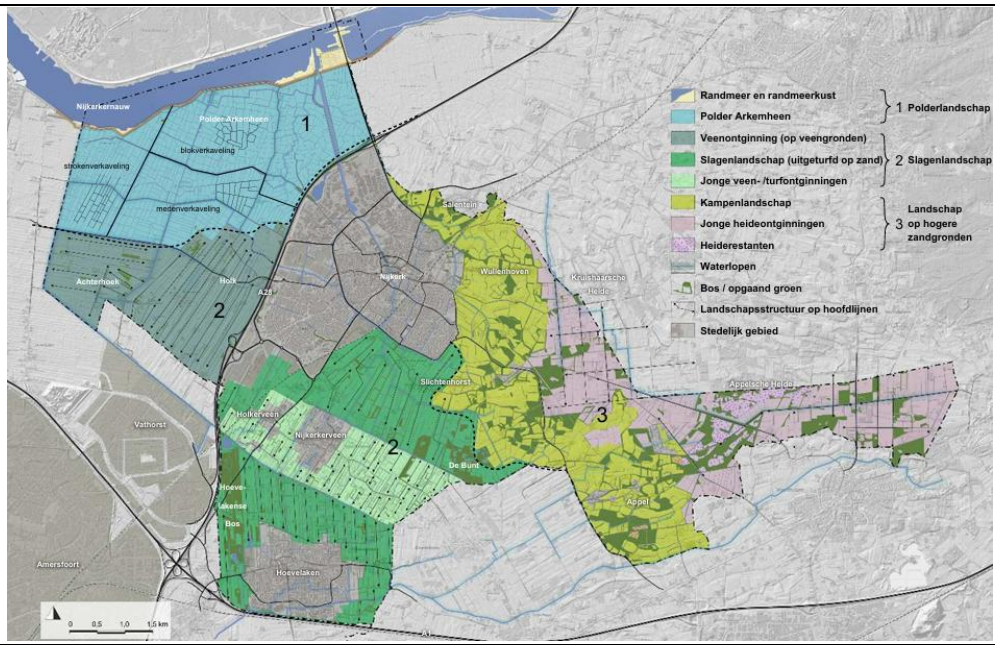
Hoofdstuk 5 Kaders voor landschappelijke inpassing

5.1 Belangrijkste waarden in het gebied

De gemeente Nijkerk bestaat uit meerdere deelgebieden, met ieder een eigen landschappelijke structuur en waardevolle landschapselementen die zo veel als mogelijk in stand moeten blijven en teruggebracht kunnen worden in hun oorspronkelijke staat. Binnen de gemeente Nijkerk wordt hierbij een onderscheid gemaakt tussen drie deelgebieden:

- 1) Polder Arkemheen
- 2) Nijkerk en Nijkerkerveen
- 3) De Veldbeek en omstreken

Figuur 4 **Landschappelijke deelgebieden in de gemeente Nijkerk**

In de Gelderse streekgidsen[6] zijn bestaande (kern)waarden voor landschap, recreatie, ordende structuren en stad-landrelatie voor de verschillende streek- en deelgebieden uitgebreid beschreven. In paragrafen 5.1.1, 5.1.2 en 5.2wordt beschreven op welke wijze initiatieven voor windmolens rekening moeten houden met deze waarden. Voldoen aan het uitnodigingskader is geen garantie dat voldaan wordt aan de wettelijke kaders. Aan deze kaders wordt getoetst bij het verstrekken van de omgevingsvergunning. In de omgevingsvergunningen kunnen aanvullende voorwaarden opgenomen worden om bestaande waarden te beschermen, afhankelijk

6 Gelderse streekgidsen

van bijvoorbeeld locatie en vormgeving van de initiatieven. Aangezien de zoekgebieden voor windenergie zoals weergegeven in Figuur 1 enkel gelegen zijn in deelgebied 1 en nabij deelgebied 2, worden voor deze gebieden de belangrijkste waarden hieronder samengevat. Deelgebied 3 wordt niet verder behandeld.

5.1.1 *Polder Arkemheen*

In het noordwestelijke deel van de gemeente Nijkerk is de Polder Arkemheen gelegen, één van de oudste polders in Nederland[7], met een zeer open landschap met weinig bebouwing en weinig opgaand groen. Rust en ruimte zijn kernwaarden van het polderlandschap[8].

Deze kwetsbare omgeving vraagt om de nodige aandacht met betrekking tot natuur en landschap. De verschillende vegetaties op de dijkhellingen dienen behouden te blijven. Het polderlandschap moet de extreme openheid behouden en de open verbinding tussen de polder Arkemheen en de polders in de omgeving van de Eem (de Wespentaille) moet gewaarborgd blijven. Behoud van landschappelijke, cultuurhistorische en natuurwaarden zijn in de polder Arkemheen de belangrijkste doelstellingen:

- Extreme openheid en rust
- Watersysteem met kreken en sloten
- Kenmerkende perceelsstructuren (stroken-, meden- en blokverkaveling)
- Bijzondere bebouwing (Stoomgemaal Arkemheen en oude agrarische bebouwing op pollen en terpen)
- Natuurwaarden met weidevogelgebied en water- en rietmoerasgebieden
- Kwaliteit van de polderranden en overgangen naar omringende landschappen en het stedelijke gebied
- A28 als scherpe grens tussen stad en open landschap.

Bestaande erven en agrarische bedrijven dienen bij veranderingen landschappelijk heel zorgvuldig ingepast te worden. Beplanting mag alleen op het erf zelf worden toegevoegd. Bosaanplant is hier niet toegestaan.

5.1.2 *Nijkerk & Nijkerkerveen*

De stads en dorpskernen binnen gemeente Nijkerk zijn gelegen in het deelgebied Nijkerk en Nijkerkerveen. Dit deelgebied wordt naast de aanwezigheid van deze stads- en dorpskernen gekarakteriseerd door een kwelrijk veenlandschap en het oude slagenlandschap van Slichtenhorst en Hoevelaken, een eeuwenoud landbouwgebied[9]. Het betreft een kleinschalig slagenlandschap met lange elzen singels en houtwallen, beken, bospercelen, graslanden, akkerbouwlanden en natuurgebieden.
Binnen dit deelgebied wordt een aantal kernwaarden geclassificeerd:

7 Kwaliteitsgidsen landschap Gelderse streken - 'Streekgids: Randmeerkust'
8 Landschapsontwikkelingsplan | Nijkerk
9 Kwaliteitsgidsen landschap Geldersche streken - 'Streekgids: Gelderse Vallei'

- Besloten landschap met ‘kamerstructuur’
- Historische ontginningslinten en slagenverkaveling
- Snelwegen en spoorlijnen als ordenende structuur
- Groene stads- en dorpsranden
- Ontwikkelen kwelrijk elzensingellandschap
- Ontwikkel de Breede Beek als dragende structuur

5.2 Kaders voor windturbines

Bij de plaatsing van windturbines dient rekening gehouden te worden met bovenstaande waarden. De initiatiefnemer dient te onderbouwen dat er geen onevenredige aantasting van de in dit hoofdstuk beschreven landschappelijke waarden plaatsvindt. De gemeente zal beoordelen of deze onderbouwing volstaat. Bij de planologische besluitvorming wordt de landschapsontwikkeling nader geconcretiseerd en worden met initiatiefnemers van windenergie afspraken gemaakt over de verdeling van taken en kosten tussen gemeente en initiatiefnemers.

Hoofdstuk 6 Kaders voor milieunormen

Voor alle milieunormen geldt dat een initiatief moet voldoen aan geldende wet-/ en regelgeving. Milieuaspecten waar de gemeente extra aandacht voor vraagt of aanvullende wensen of eisen voor hanteert worden in dit hoofdstuk behandeld.

6.1 Geluid

Windturbines produceren geluid dat hinderlijk kan zijn voor omwonenden. Daarom bestaan er geluidsnormen. Deze normen worden uitgedrukt in dB L_{den} en dB L_{night}. L_{den} staat voor Level day, evening, night, ofwel het tijdgewogen jaargemiddelde geluidniveau in de dag, de avond en de nachtperiode. 's Avonds geldt er een correctie van +5 dB en 's nachts van +10 dB. Er is gekozen voor deze weging om recht te doen aan de omstandigheden. 's Avonds en 's nachts zijn mensen vaker in rust, is het omgevingsgeluid minder, maar waait het vaak harder. Daarom wegen de avond en de nachtperiode zwaarder mee dan de dagperiode. L_{night} is het jaargemiddelde geluidniveau in de nachtperiode.

In het verleden gold een grenswaarde van 47 dB L_{den} en 41 dB L_{night} voor geluidsgevoelige objecten (zoals woningen). In de ontwerpwindturbinebepalingen is dit aangescherpt tot een standaardwaarde van 45 dB L_{den} en 39 dB L_{night} en een grenswaarde van 47 dB L_{den} en 41 dB L_{night}. De gemeente Nijkerk sluit zich aan bij deze ontwerpnomen. Deze aanscherping kan zorgen voor minder geluidshinder bij omwonenden.

Een initiatief moet daarnaast duidelijk maken in welke mate er sprake is van laagfrequent geluid binnenshuis. Hiervoor dient men de laagfrequente geluidsbelasting op de gevel te berekenen om vervolgens, op basis van gangbare uitgangspunten met betrekking tot geveldemping, de mate van laagfrequent binnenshuis te bepalen. Deze analyse dient te worden uitgevoerd voor alle geluidgevoelige gebouwen die een geluidsbelasting van meer dan 37 dB L_{den} ontvangen.

Daarnaast dient voor het verlenen van de omgevingsvergunning sprake te zijn van een Evenwichtige Toedeling van Functies aan Locaties (ETFAL). Het is aan de gemeente om dit te beoordelen. Evenwichtig afwegen van activiteiten betekent een locatiegerichte benadering waarbij de gemeente de schaarse ruimte op een zo goed mogelijke wijze verdeelt, inricht en benut. Alle regels in het omgevingsplan samen zorgen voor een evenwichtige toedeling van functies aan locaties. In de onderbouwing van de omgevingsvergunningaanvraag dienen daarom aanvullende analyses te worden uitgevoerd om aan te tonen dat er sprake is van ETFAL. Denk hierbij aan cumulatie met andere geluidsbronnen en bestaande windturbines en het effect hiervan op de aanvaardbaarheid van de realisatie van een windproject.

Uitgangspunt
Om de bewoners zo goed mogelijk te beschermen tegen geluidshinder zonder de ontwikkeling van windturbines onmogelijk te maken, worden de geluidsnormen conform de ontwerpwindturbinebepalingen overgenomen. Dit betreft een standaardwaarde van 45 dB L_{den} en 39 dB L_{night} en een grenswaarde van 47 dB L_{den} en 41 dB L_{night}.

6.2 Slagschaduw

Als gevolg van het draaien van de windmolens kunnen bewegende schaduwen ontstaan die doorgaans als hinderlijk worden ervaren. Dit wordt slagschaduw genoemd.

Conform het Activiteitenbesluit Milieubeheer gold de norm dat op de gevel van een woning niet meer dan 17 dagen per jaar gedurende meer dan 20 minuten per dag slagschaduw kan optreden. Aan de hand van rekenmethodes is van tevoren vast te stellen op welke dagen en op welk moment van de dag een slagschaduw kan optreden. Of de slagschaduw ook echt optreedt op de voorspelde dagen, hangt af van de volgende punten:

- Is het op die dagen onbewolkt?
- Draait de turbine op dat moment? Bijvoorbeeld door een lage windsnelheid, stilstandvoorziening of onderhoud.
- Waait de wind (precies) uit de richting waar de zon staat? Het oppervlakte van de schaduw die de windturbine maakt is dan het grootst.

In de ontwerpwindturbinebepalingen is de norm voor slagschaduw aangescherpt tot een grenswaarde van maximaal 6 uur per jaar en maximaal 20 minuten per dag. Het is echter mogelijk om de slagschaduwduur nog verder te beperken door middel van een stilstandvoorziening. Dit gaat ten koste van de opbrengst van de windturbines. Vaak is deze opbrengstderving van een dergelijke stilstandvoorziening marginaal.

Uitgangspunt
Om de hinder van slagschaduw zo ver mogelijk te beperken beschrijft de initiatiefnemer in het participatieplan op hoofdlijnen welke afspraken met omwonenden gemaakt kunnen worden over het beperken van slagschaduw.

6.3 Obstakelverlichting

Moderne windmolens hebben ’s nachts rode lampen aan staan. Deze obstakelverlichting is wettelijk verplicht vanwege de veiligheid van het vliegverkeer voor alle windmolens die een tiphoogte van 150 meter of hoger hebben en in sommige situaties voor windmolens die een lagere tiphoogte hebben. Deze lampen zijn tot op grote afstand te zien en omwonenden kunnen er overlast door ervaren.

Er bestaan verschillende technische oplossingen die al in het buitenland (met name Duitsland) succesvol worden toegepast. Uitgangspunt is dat de lichten 's avonds (buiten de daglichtperiode) en ’s nachts uitstaan en alleen branden als een vliegtuig

of helikopter wordt gedetecteerd in de nabijheid van het de windturbines. Zodra een vliegtuig in de buurt is gaan de lichten tijdelijk aan totdat het vliegtuig voorbij is gevlogen. De meest toegepaste techniek is op basis van transponders. Elk vliegtuig (dat buiten de daglichtperiode vliegt) is verplicht een transponder te hebben die een signaal uitzendt. Bij de windturbines wordt dan een ontvanger geïnstalleerd die het signaal van de transponder opvangt en de lichten aanzet. Er zijn ook systemen op basis van (passieve) radar. De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) toetst elk afzonderlijk systeem voor elk windproject. Onderdeel van deze toets is een lokale vliegtest. Afhankelijk van de technische instellingen en de hoeveelheid vliegbewegingen in de buurt is de verwachting dat de lampen 75-97% van de tijd uitstaan.

Uitgangspunt
De gemeente wenst dat naderingsdetectie wordt toegepast voor alle windturbines in de gemeente.

6.4 Afstandsnorm

In de ontwerpwindturbinebepalingen is een afstandsnorm tot windturbinegevoelige objecten opgenomen van twee keer de tiphoogte. Daarnaast hebben de Gelderse Provinciale Staten, vooruitlopend op het vaststellen van de ontwerpbepalingen, ingestemd met een minimale afstandsnorm tussen windturbines en 'geluidsgevoelige objecten' zoals woningen. Ook hierbij gaat het om twee keer de tiphoogte.

Uitgangspunt
Initiatieven voor windenergie voldoen aan een afstand van minimaal twee keer de tiphoogte tot windturbinegevoelige gebouwen.

Hoofdstuk 7 Kaders voor participatie

7.1 Projectparticipatie

Projectparticipatie gaat over het betrekken van de omgeving bij het concretiseren van een project. Deze participatie bestaat o.a. uit het voeren van een gebiedsproces, het actief informeren van stakeholders en inwoners en het ophalen van inbreng over het concrete project, bijvoorbeeld via inspraakavonden of het inrichten van klankbordgroepen of adviesraden.

Met een gebiedsproces wordt hier het proces bedoeld, waarbij voor belanghebbenden rondom de beoogde windturbines medezeggenschap is georganiseerd en geborgd bij de verdere ontwikkeling ervan. Bij belanghebbenden denken we aan direct omwonenden, grondeigenaren, natuur- en milieuorganisaties, energiecooperaties, de gemeente en andere betrokkenen. Doel hiervan is het, zo veel als per project mogelijk, rekening houden met belangen die spelen rondom de windturbines en deze zo veel als mogelijk een betekenisvolle plek geven in de ontwikkeling van de windturbines.

Middels een gebiedsproces dat samenloopt met de verschillende ontwikkelfases van windturbines, worden belanghebbenden gaandeweg ook inhoudelijk meegenomen in de (kennis)ontwikkeling van windontwikkeling. Hierdoor hebben belanghebbenden medezeggenschap bij de ontwikkeling op die momenten dat zij de meeste invloed kunnen uitoefenen, namelijk wanneer de keuzes gemaakt worden. Zo kunnen belanghebbenden bijvoorbeeld aanvullende bovenwettelijke hinderbeperkende maatregelen voorstellen of hun mening uiten over de landschappelijke inpassing van de windturbines en gezamenlijk besluiten wat mogelijk is om zo veel mogelijk van de wensen van belanghebbenden te realiseren.

Daarnaast biedt het gebiedsproces een stevige basis om lokaal eigendom goed te kunnen organiseren. Dit gaat het beste wanneer belanghebbenden (zoals een energiecoöperatie) van begin af aan mee kunnen ontwikkelen en niet pas na realisatie windturbines kunnen overnemen van de ontwikkelaar. In de ontwikkelingsfase is er immers de meeste keuzevrijheid om de inpassing van de windturbines vorm te geven.

<u>Uitgangspunt</u>
De initiatiefnemer dient een gebiedsproces vorm te geven waarin medezeggenschap wordt geborgd, conform bovenstaande omschrijving. Hiervoor stelt de initiatiefnemer een participatieplan op en legt deze ter goedkeuring voor aan de gemeente.

7.1.1 *Omgevingsovereenkomst*

Om de inbreng van belanghebbenden te borgen en de uitkomsten van het gebiedsproces mee te kunnen wegen bij de besluitvorming, is het noodzakelijk dat de resultaten van het gebiedsproces vastgelegd worden in een document: de Omgevingsovereenkomst. De Omgevingsovereenkomst wordt gesloten tussen de initiatiefnemers, coöperatie, gemeente, en vertegenwoordigers van de omgeving.

In een omgevingsovereenkomst is beschreven waar alle partijen het tijdens het gebiedsproces afspraken over hebben gemaakt, met toelichting vanuit de betrokken belanghebbenden. Het is niet waarschijnlijk dat alle belanghebbenden het eens worden over alle aspecten van de windturbines, maar er wordt wel over alle aspecten een inhoudelijk gesprek gevoerd. Dit wordt vastgelegd in notulen van de bijeenkomsten en uiteindelijk in de omgevingsovereenkomst. Het bevoegd gezag legt de omgevingsovereenkomst naast de omgevingsvergunningaanvraag om te toetsen of de initiatiefnemers ook daadwerkelijk de overeengekomen aspecten hebben opgenomen in het plan.

Aspecten die worden vastgelegd in een dergelijke overeenkomst zijn ten minste:
- Landschappelijke inpassing
- Afspraken rondom hinderreductie (geluid, slagschaduw, licht)
- Afspraken over betrokkenheid belanghebbenden tijdens exploitatiefase
- Financiële participatie
- Gebiedsfonds
- Borging lokale betrokkenheid/zeggenschap
- Klachtenregeling

<u>Uitgangspunt</u>
Het gebiedsproces wordt vastgelegd in een omgevingsovereenkomst. De onderwerpen die in de omgevingsovereenkomst moeten landen worden vastgesteld in overleg tussen de initiatiefnemers, coöperatie, gemeente, en de omgeving, maar betreffen tenminste de in deze paragraaf genoemde onderwerpen. De omgevingsovereenkomst wordt als bijlage onderdeel van de anterieure overeenkomst tussen de initiatiefnemer en het bevoegd gezag.

7.1.2 *Participatieverslag*

Om aan te tonen dat er een goed participatietraject heeft plaatsgevonden dient er een participatieplan opgesteld te worden en dient daarnaast een verslag gemaakt te worden van het uitgevoerde participatie traject. Hieruit dienen de gemaakte afspraken terug te halen zijn en aangegeven te worden waarover wel en geen afspraken gemaakt zijn. In het participatieverslag dienen in ieder geval meegenomen te worden:
- (thema)bijeenkomsten
- Participatieactiviteiten
- Besproken thema's
- Gemaakte afspraken

7.2 Financiële participatie

Vanuit het landelijke Klimaatakkoord en de Regionale Energiestrategie (RES) Foodvalley wordt gestreefd naar minimaal 50% lokaal eigendom bij grootschalige duurzame energieprojecten, zoals windturbines. Dit betekent dat omwonenden en lokale partijen substantieel kunnen meeprofiteren van de opbrengsten van deze projecten. Ook de provincie Gelderland onderschrijft dit streven en heeft in de 'beleidsregel lokaal eigendom en participatie bij duurzame energie'[10] vastgelegd hoe dit doel van 50% lokaal eigendom vorm moet krijgen.

De gemeente Nijkerk gaat hierin een stap verder: zij conformeert zich niet alleen aan het streven uit het Klimaatakkoord en de provinciale eisen, maar hanteert aanvullend eigen uitgangspunten om lokaal eigendom verder te versterken[11]. In Nijkerk wordt daarom ingezet op minimaal 51% lokaal eigendom bij duurzame energieprojecten. Voor de invulling van dit eigendom hanteert de gemeente aanvullende criteria, zodat het eigenaarschap daadwerkelijk bij lokale inwoners en organisaties terechtkomt en niet slechts formeel wordt ingevuld. Deze criteria zijn verder uitgewerkt in onderstaande paragraaf.

7.2.1 *Lokaal eigendom*

Om de lusten en lasten van duurzame energie eerlijk te verdelen, kiest de gemeente ervoor om inwoners en ondernemers naarmate zij dichter bij de productiemiddelen wonen of gevestigd zijn ruime mogelijkheden te bieden om financieel te participeren. Daarbij hanteren wij de volgende spelregels:

Inwoners en ondernemers die wonen of gevestigd zijn binnen een straal van twaalf keer de rotordiameter van de windturbine(s) krijgen als direct omwonenden het eerste recht op participatie. Deze omwonenden kunnen ook woonachtig zijn in een omliggende gemeente. Indien er binnen deze eerste cirkel onvoldoende animo of financiële mogelijkheden zijn, dient de initiatiefnemer een aanbod te doen aan bewoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties elders in de gemeente Nijkerk om te participeren in het project.

Mocht het niet lukken om binnen de gemeente Nijkerk voldoende mede-eigenaren te vinden om tot ten minste 51% lokaal eigendom te komen, dan benadert de initiatiefnemer ook bewoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en overheden uit aangrenzende gemeenten en/of gemeenten binnen de Regio Foodvalley om financieel te participeren.

Bij voldoende vraag vanuit deze partijen wordt minimaal 51% van de aandelen of andere eigendomsbewijzen voor een marktconforme prijs beschikbaar gesteld aan bewoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en overheden van de gemeente Nijkerk en buurgemeenten, voorafgaand aan de aanbesteding van de windmolens/zonnepanelen. De eigendomsvorm moet dusdanig zijn dat de eigena-

10 Beleidsregel lokaal eigendom en participatie bij duurzame energie | Lokale wet- en regelgeving
11 Uitnodigingskader lokaal eigendom | Lokale wet- en regelgeving

ren zeggenschap hebben over de wijze van inrichting en exploitatie van de energieproductie en de impact van de energieproductie op de omgeving. Bewoners met zeggenschap over de wijze van inrichting en exploitatie verenigen zich in een rechtspersoon, bijvoorbeeld een vereniging of energiecoöperatie.

Uitgangspunt
Initiatiefnemers beschrijven in het participatieplan op hoofdlijnen welke rechtspersonen voor lokaal eigendom deel zijn van het consortium en hoe deze 51% behaald wordt. Uit de (concept)statuten van deze rechtspersonen (in oprichting) moet blijken welke personen en organisaties deel kunnen nemen en op welke wijze voorwaarden worden gesteld aan (verschillende vormen van) deelname. In dit plan wordt ook beschreven op welke wijze mensen met een krappe beurs mee kunnen profiteren van de opbrengst van de energieproductie.

7.2.2 *Omgevingsfonds*

Op basis van het richtbedrag dat de Gedragscode Wind op Land hanteert dient per opgewekte MWh tenminste € 0,50 in een omgevingsfonds te worden gestort. De jaarlijkse bijdrage kan hiermee variëren, afhankelijk van het windaanbod en bijbehorende opwek.

Het omgevingsfonds komt ten goede aan doelen die de eigenaar van de windturbine(s) afstemt met de omgeving. Hierbij kan gedacht worden aan een directe tegemoetkoming van omwonenden of investeringen in lokale maatschappelijke doelen of projecten in de leefomgeving. Voor het beheer van het omgevingsfonds dient een rechtspersoon opgericht te worden, waarin de omgeving vertegenwoordigd is. Tijdens de procesparticipatie maakt de initiatiefnemer afspraken met de omgeving over de oprichting van de rechtspersoon, op welke wijze de omgeving vertegenwoordigd wordt en hoe de middelen besteed worden.

Uitgangspunt
Initiatiefnemers beschrijven in het participatieplan op hoofdlijnen hoeveel budget ze beschikbaar stellen voor het omgevingsfonds en op welk moment dit budget beschikbaar komt. Ook wordt een voorstel gedaan voor de organisatievorm voor de besluitvorming over inzet van het omgevingsfonds. Per opwekproject wordt ten minste € 0,50 per MWh afgedragen aan het omgevingsfonds. Tijdens de procesparticipatie maakt de initiatiefnemer afspraken met de omgeving over de (besluitvorming over de) besteding van dit fonds. Hierbij kan gedacht worden aan een directe tegemoetkoming van omwonenden, investeringen in lokale maatschappelijke doelen of projecten in de leefomgeving.

Hoofdstuk 8 Koppelkansen met zonneparken en bedrijventerreinen

Zoals in bijna heel Nederland is er ook in Nijkerk sprake van netcongestie. Daarom hecht de gemeente er waarde aan dat de opwek van elektriciteit wordt afgestemd met de afname. Door zoveel mogelijk opgewekte elektriciteit lokaal te benutten wordt netcongestie tegengegaan. In Nijkerk wordt nagedacht over het concept van een Energiefabriek. De gemeente wil vooruit met de ontwikkeling van een robuuste infrastructuur die de lokale economie helpt bloeien. Door netcongestie tegen te gaan en een stabiele energievoorziening te garanderen, kunnen ruimtelijke ontwikkelingen met een energievraag doorgang vinden.

De Energiefabriek is een idee om de opwek van windenergie, zonne-energie, batterij-opslag en doorontwikkeling van bedrijventerreinen langs de A28 samen te brengen. Door deze ruimtelijke ontwikkelingen integraal te benaderen zijn er koppelkansen, waarbij opwek, afname en opslag van elektriciteit op elkaar aansluiten.

De planvorming rond het concept van de Energiefabriek is ten tijde van het opstellen van dit Uitnodigingskader nog gaande. Van initiatiefnemers wordt verwacht dat ze bereid zijn om actief het gesprek aan te gaan met de gemeente en andere stakeholders rond de Energiefabriek om koppelkansen zo veel als mogelijk te benutten.

Hoofdstuk 9 Selectie van initiatieven en procedure

9.1 Voorwaarden

De ontwikkeling van windturbines is conform het Omgevingsplan van de gemeente Nijkerk niet toegestaan. Voordat ontwikkeling plaats kan vinden, dient de gemeente als bevoegd gezag een omgevingsvergunning te verlenen. De gemeente is bereid hieraan mee te werken op voorwaarde dat de ontwikkeling ruimtelijk en maatschappelijk inpasbaar is. Initiatieven die niet voldoen aan de voorwaarden die zijn beschreven in dit uitnodigingskader zal de gemeente niet in behandeling nemen.

9.2 Selectie van initiatieven

Vanaf de vaststelling van dit uitnodigingskader kunnen initiatiefnemers zich bij de gemeente melden middels een principeverzoek. Vervolgens beoordeelt de gemeente of het initiatief in overeenstemming is met de uitgangspunten van dit uitnodigingskader. Indien dit het geval is zal de gemeente medewerking verlenen aan de verdere uitwerking van het initiatief richting vergunningverlening.

Indien meerdere initiatiefnemers zich melden beoordeelt de gemeente of de initiatieven naast elkaar kunnen bestaan, er een keuze voor één van de initiatieven gemaakt dient te worden, of wordt onderzocht of de initiatieven gecombineerd kunnen worden in een coalitie.

9.3 Vervolgproces

9.3.1 *Afsluiten anterieure overeenkomst*

Met de door het college geselecteerde initiatiefnemers start de gemeente overleg over de af te sluiten anterieure overeenkomst. In deze overeenkomst verankeren we het voorstel voor de planuitwerking van de initiatiefnemers en de afspraken over verdeling van taken en kosten voor de planologische besluitvorming.

9.3.2 *Planologische besluitvorming: Wijziging/afwijken van omgevingsplan*

Windturbines zijn op dit moment niet mogelijk conform het omgevingsplan van de gemeente Nijkerk. Het bevoegd gezag kan de bouw van windturbines op 2 manieren toelaten: via een wijziging van het omgevingsplan of een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA). De gemeente kan de omgevingsvergunning voor een BOPA verlenen als de activiteit voldoet aan een even-

wichtige toedeling van functies aan locaties (ETFAL). Wanneer de gemeente medewerking verleent aan een initiatiefnemer voor de uitwerking van een plan wordt in overleg bepaald of een omgevingsplanwijziging of een BOPA de voorkeur heeft.

De aanvraagvereisten voor een omgevingsvergunning buitenplanse omgevingsplanactiviteit staan in artikel 7.207b, lid 2, van de Omgevingsregeling. De aanvraag moet de informatie bevatten die nodig is voor de beoordeling van de gevolgen van de aangevraagde activiteit voor:

- een evenwichtige toedeling van functies aan locaties
- de op grond van instructieregels van de provincie of het Rijk gestelde regels over het omgevingsplan
- de door de provincie en het Rijk gegeven instructies over het omgevingsplan

De gemeente beoordeelt of de omgevingsvergunning voor een BOPA voldoet aan een evenwichtige toedeling van functies aan locaties en de instructieregels uit het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl).

Het college van B&W is het bevoegd gezag om vergunning te verlenen. De gemeente Nijkerk heeft wel vastgelegd[12] dat voor het verlenen van medewerking aan realiseren of uitbreiden van windturbines een bindend advies van gemeenteraad noodzakelijk is.

9.3.3 *Milieueffectrapportage*

Volgens het Omgevingsbesluit (bijlage V, onderdeel C2) is een milieueffectrapport (MER) verplicht voor windparken wanneer er sprake is van een installatie van 20 of meer windturbines, óf wanneer het totale vermogen 100 megawatt of meer bedraagt (project-MER-plicht). Daarnaast geldt een mer-beoordelingsplicht bij de oprichting van een windpark met 3 of meer windturbines. Onder deze drempels is er geen mer-plicht of mer-beoordelingsplicht.

Gezien de ruimtelijke potentie voor windenergie in de gemeente Nijkerk (zie Hoofdstuk 2) is het niet aannemelijk dat zich een initiatiefnemer aandient met een plan voor een windpark met 3 of meer windturbines. Een mer-plicht of mer-beoordelingsplicht is daarom niet aan de orde.

9.3.4 *Natuur en ecologie*

Voor windturbines gelden ook regels met betrekking tot de bescherming van natuur en ecologie. Op basis van artikel 5.1, lid 2 onder g van de Omgevingswet zijn er regels met betrekking tot de flora-en-fauna-activiteit. De regels voor het uitvoeren van een flora-en-fauna-activiteit zijn beschreven in afdeling 8.6.2 van het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) en afdeling 11.2.2 van het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal). Het gaat hierbij om soortenbescherming.

[12] Adviesrecht gemeenteraad bij afwijkingen van het omgevingsplan | Lokale wet- en regelgeving

Natuurgebieden zijn ook beschermd. Voor Natura-2000-gebieden gelden regels conform artikelen 3.58 en 8.74b van het Bkl en artikel 6 van de Habitatrichtlijn (HRL).

Voor al deze aspecten met betrekking tot natuur en ecologie is de provincie het bevoegd gezag. Eventuele benodigde vergunningen dienen bij de provincie te worden aangevraagd. Voor een omgevingsvergunning die de gemeente verleent dient te worden aangetoond dat een initiatief op dit vlak niet evident onuitvoerbaar is.

9.3.5 *Radarverstoring luchtvaart*

Op grond van de Omgevingsregeling dient rekening worden gehouden met radarverstoringsgebieden. Een radarverstoringsgebied is een gebied waar beperkingen gelden ten behoeve van een goede werking van de radar op het radarstation.

Aan de hand van een rapport dient te worden onderbouwd dat de windturbines geen beperkingen opleveren voor de radardetectie. Een dergelijk rapport kan de initiatiefnemer laten opstellen door TNO.

Toetsing van de rapportage valt binnen de rijksregelgeving en vindt plaats door het Rijk. Uiteindelijk moet een goedgekeurd rapport landen in het omgevingsplan en de aanvraag van een omgevingsvergunning voor windenergie.

Bosch & van Rijn
experts in duurzame energie

Franz-Lisztplantsoen 220
3533 JG Utrecht
www.boschenvanrijn.nl